

aceasta tragică? „Pe aceeași stradă cu arhanghelul dreptății“, amintește cu un aer de inchizitor, de Robespierre incoruptibil, păcatele de-o viață întreagă ale tatălui său. E poate puțin jenat de postura în care se află în fața genialului său tată, dar n-are ce face, nu poate ierta nimic, e naiv, infantil și implacabil. („Te porți rău cu prietenii tăi...“ „În clipa asta chiar ești rău“.) Cu totul în spiritul lui Camil Petrescu, dar deloc în spiritul lui Caragiale, ne-a părut felul în care reacționează Ion Luca la vestea comunicată de Maiorescu (cum s-a și întâmplat în adevăr) că Eminescu a înnebunit: „Ce noapte a început în dimineața asta de iunie. S-a întunecat mintea lui Mihai, ca o noapte prematură“. Nu l-am regăsit pe Caragiale în această replică rostită cu ochi larg deschiși, cu o seninătate dureroasă. Prea mult „Camil Petrescu“ în fraza aceasta, care singură stingherește într-o imagine vie a ceea ce simțem încredințați că a fost adevăratul Caragiale.

Lucian RAICU

Două inedite

Publicăm mai jos două fragmente inedite, ultimele lăsate redacției noastre, din notațiile lui Camil Petrescu, destinate rubricii „Despre unele probleme“. Datorită cunoscutei sale exigențe față de scrisul său, aceste rînduri n-au ajuns în ultimă redactare și nu poartă prin urmare girul „bun de tipar“ al autorului. Fragmentele pe care le-am extras din materialul predat redacției noastre, socotim totuși că nu ar fi fost supuse unor prea mari revizuii.

...Să nu se uite că acolo unde actul analitic dă de succesiuni de aparențe indefinite, bunul simț trivial (în sensul strict matematic al cuvintului) constată o realitate solidă, oricît de discutabilă. El constată că există opere arhitectonice, opere de artă în muzee, biblioteci cuprinzînd o literatură universală, facultăți de specialitate și catedre de lingvistică, reviste literare, reviste de artă plastică și chiar reviste închinete oarecum exclusiv teatrului. Bunul simț ne arată că Shakespeare este cel mai de seamă autor dramatic pe care l-a dat cultura universală pînă azi, chiar dacă un critic de teatru francez spunea acum trei luni că îl preferă pe Eugen Ionesco. Tot bunul simț ne mai îngăduie să credem că dacă unul dintre cei mai mari romancieri pe care i-a dat pînă azi omenirea, Lev Tolstoi, afirmă că nu-i place Shakespeare, pe care-l găsea „barbar“, această judecată nu infirmă nici geniul lui Tolstoi și nici pe al lui Shakespeare. Dacă bunul simț are conștiința precarității sale, dacă nu face gafa cititorului sărac cu duhul care declară că Balzac este un scriitor fără talent, fiindcă nu-i place dumnealui personal, atunci își îndeplinește modest și satisfăcător funcția. Bunul simț la care ne referim aci nu-i personal, el este al speciei, adică al culturii universale...

...„Arta regizorului“ este — dacă vreți — o artă interpretativă. (Zic „dacă vreți“, pentru că în loc de termenul „artă interpretativă“, devenit clasic în estetica modernă, eu prefer un termen personal, pe acela de „artă funcțională“, în sensul de „în funcție de...“, adică, aci: artă condiționată de text. Producția regizorului, ca și a actorului, ca și a dirijorului etc. nu sînt simple „interpretări“, așa cum se spune de obicei, adică mișcări aberate față de ax, ci creații, „creații funcționale“, creații condiționate funcțional. Motivarea dorinței noastre de a propune acest termen nou nu poate fi făcut aci.)

Nu sîntem de acord că arta regizorului este o artă de sinteză, avînd textul „ca bază“. Textul nu stă „la bază“ ca soclul unei statui și cu atît mai puțin e o „parte componentă“, textul e însăși substanța generatoare a filmului (ca și a spectacolului). Și asta este altceva, cu totul altceva...